

ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΝΑΒΡΥΤΩΝ
ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 2011-2012

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
**ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΕΥΑ, ΚΡΙΛΑΚΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ,
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ**

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ:
ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ **ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ** **ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:
**κα ΑΡΤΕΜΙΣ ΜΩΡΟΥ- ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ, κος ΑΝΤΩΝΙΟΣ
ΜΑΣΤΡΑΠΑΣ-ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Εισαγωγή στον Μυκηναϊκό Πολιτισμό:.....	5
▪ Προέλευση.....	7
▪ Επιρροές από άλλους πολιτισμούς.....	9
▪ Διαμόρφωση αντιλήψεων.....	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Οι μυκηναϊκές οχυρώσεις:.....	13
▪ Χρησιμότητα.....	14
▪ Δομή.....	16
▪ Αντιλήψεις που αφορούν τα τείχη.....	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Τα Μυκηναϊκά ανάκτορα:.....	18
▪ Δομή και κάτοψη/τρόποι διαμόρφωσης των χώρων κάθε ανακτόρου.....	19
▪ Διακόσμηση ανακτόρων.....	21
▪ Λειτουργία ανακτόρου.....	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Τα μυκηναϊκά ταφικά κτίσματα:.....	24
▪ Είδη ταφικών κτισμάτων:.....	25
○ Λακκοειδείς τάφοι.....	26
○ Θολωτοί τάφοι.....	28
○ Λαξευτοί τάφοι.....	31
▪ Δομή και κάτοψη ταφικών κτισμάτων.....	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η Γεωμετρική Εποχή.....36

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ

ΜΥΚΗΝΑΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ:

- ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ
- ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ
- ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ

Με τον όρο *Μυκηναϊκός Πολιτισμός*, ο οποίος άκμασε στο Αιγαίο, χαρακτηρίζεται ο προϊστορικός πολιτισμός της Ύστερης Εποχής του Χαλκού, που αναπτύχθηκε την περίοδο 1600-1100 π.Χ, κυρίως στην κεντρική και νότια ηπειρωτική Ελλάδα. Το επίθετο «μυκηναϊκός» προέρχεται από την πρώτη αρχαιολογική θέση στην οποία εντοπίστηκε, τις Μυκήνες, που αποτελούν και ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του. Σε αυτά συγκαταλέγονται τειχισμένες ακροπόλεις, ανάκτορα, οικισμοί και ταφικά μνημεία. Τα αρχιτεκτονήματα αυτά αποτελούν αξιοθαύμαστα τεχνολογικά επιτεύγματα. Σύμφωνα με τη μυθολογία, ιδρυτής των Μυκηνών ήταν ο Περσέας, γιος του Δία και της Δανάης, ενώ ο Μυκηναϊκός κόσμος θεωρείται αποδεδειγμένα από τους εξερευνητές του ο πρώτος και σπουδαιότερος ελληνικός πολιτισμός που αναπτύχθηκε στον ελλαδικό χώρο. Γι' αυτόν τον λόγο, ενσωματώνεται φυσιολογικά στην Ελληνική Ιστορία καθώς υπήρξε και η περίοδος της οριστικής διαμόρφωσης του ελληνικού έθνους με αδιάσπαστη τη φυλετική συνέχεια του ελληνισμού από τα μυκηναϊκά χρόνια ως τα αρχαϊκά και πέρα.

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός, ως ένας από τους σημαντικότερους ελληνικούς πολιτισμούς, αποτέλεσε τη βάση των ομηρικών επών και των σημαντικότερων αρχαιοελληνικών μύθων. Οι περισσότερες ελληνικές πόλεις αναφέρονταν με περηφάνια στο μυκηναϊκό παρελθόν τους, ενώ οι σημαντικότεροι ήρωες της ελληνικής μυθολογίας, της τέχνης και της τραγικής ποίησης (όπως, για παράδειγμα, ο Οδυσσεύς, ο Αγαμέμνων, ο Αχιλλεύς, ο Θησέας κ.ά.) έλκουν πιθανότατα την καταγωγή τους από ιστορικά πρόσωπα της μυκηναϊκής αριστοκρατίας. Στη Μυκηναϊκή περίοδο, άλλωστε, βρίσκονται και οι ρίζες της ελληνικής γλώσσας και της ελληνικής θρησκείας.

Από πολλούς θεωρείται ότι η προέλευση και η εγκατάσταση στον ελλαδικό χώρο των ανθρώπων που δημιούργησαν τον Μυκηναϊκό πολιτισμό ουσιαστικά παραμένει ένα από τα μεγάλα ερωτηματικά της ελληνικής αρχαιολογίας. Κατά πάσα πιθανότητα, το ελληνικό φύλο των Αχαιών, όπως τους ονομάζει η ελληνική κλασική παράδοση, κατήλθε από τη Θεσσαλία στη Νότια Ελλάδα και αναμείχθηκε με τους γηγενείς πληθυσμούς. Έτσι, δημιουργήθηκε αρχικά στις Μυκήνες, στην Αργολίδα, ο Μυκηναϊκός πολιτισμός, ο οποίος εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την Πελοπόννησο και λίγο αργότερα σε όλη τη μινωική Κρήτη. Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός, που ανέτειλε λίγο μετά το 1600, αναμφισβήτητα επηρεάστηκε από τον Μινωικό πολιτισμό που εκείνη την εποχή βρισκόταν στο υψηλότερο σημείο της ακμής του.

Σύμφωνα με τους μελετητές, η Μυκηναϊκή περίοδος χωρίζεται σε τρεις φάσεις:

A) Πρώιμη Υστεροελλαδική (1600 – 1500 π.Χ.) που ήταν και η τελευταία φάση της εποχής του χαλκού. Αυτή την περίοδο ο Μυκηναϊκός πολιτισμός αναπτύσσεται κυρίως στις Μυκήνες.

B) Μέση Υστεροελλαδική (1500 – 1400 π.Χ.). Σε αυτή τη φάση, ο Μυκηναϊκός πολιτισμός απλώνεται σε όλη την Ελλάδα και στα νησιά.

Γ) Νεώτερη Υστεροελλαδική (1400 – 1100 π.Χ.). Σε αυτή τη φάση ανήκουν τα ανάκτορα που βρέθηκαν στη Θήβα, στην Τίρυνθα και στην Πύλο. Επίσης τότε κατασκευάστηκαν τα τεράστια τείχη, τα λεγόμενα Κυκλώπεια τείχη, δείγματα

των οποίων συναντάμε στις Μυκήνες, στην Τίρυνθα και στην Ακρόπολη της Αθήνας. Τα ανάκτορα των Αχαιών ήταν μέγαρα μέσα στις ακροπόλεις. Αποτελούνταν από μια αυλή που έχει γύρω γύρω κίονες και από τρία διαμερίσματα:

α) την αίθουσα

β) τον πρόδρομο

γ) τον δομό

ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ

Κατά γενική θεώρηση, ο Μυκηναϊκός πολιτισμός επηρεάστηκε σε σημαντικό βαθμό από τον Μινωικό.

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της Μυκηναϊκής περιόδου αποτελεί η μεταστροφή του άλλοτε καθαρά αγροτικού πληθυσμού της ηπειρωτικής Ελλάδας σε ναυτικά επαγγέλματα και σε ασχολίες με την τέχνη. Προφανώς είχε πλέον ξεπεραστεί η κλειστή αγροτική οικονομική οργάνωση και υπήρξε μια γενικότερη προετοιμασία για μια ριζική πολιτιστική μεταβολή που επηρεάστηκε από το φυλετικό καταστάλαγμα με τη συγχώνευση των παλαιότερων «αγαίων» πρωτοελλαδικών στοιχείων του πληθυσμού.

Πιο συγκεκριμένα, στην τέχνη οι Μυκηναίοι υιοθέτησαν ακόμη και τις πιο σύνθετες τεχνικές των Μινωιτών και τις προσάρμοσαν στη δική τους αισθητική, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερο ιδίωμα – πιο αυστηρό και άκαμπτο από αυτό της Κρήτης – σχεδόν σε κάθε τομέα: ζωγραφική, μεταλλοτεχνία, κοσμηματοτεχνία, σφραγιδογλυφία, ελεφαντουργία, κατεργασία υαλόμαζας και φαγεντιανής, κεραμική.

Οι Μυκηναίοι φαίνεται ότι δανείστηκαν πολλά στοιχεία πολιτικής οργάνωσης και οικονομικής διοίκησης από τους Μινωίτες, ιδιαίτερα μετά την κατάκτηση της Κνωσού γύρω στο 1450 π.Χ., που τους έφερε σε στενή επαφή με την καθημερινή ζωή ενός ανακτόρου. Είχαν προηγηθεί, βέβαια, οι εκτεταμένες καταστροφές των σημαντικότερων ανακτορικών κέντρων της Κρήτης από σεισμούς στις αρχές του 15ου αι. π.Χ., που εξασθένησαν τη μινωική δύναμη και άνοιξαν το δρόμο για τη μυκηναϊκή εξάπλωση στο Αιγαίο.

Μέχρι τα μέσα του 14ου αι. π.Χ. είχαν ανεγερθεί μνημειακά ανακτορικά συγκροτήματα στα σημαντικότερα μυκηναϊκά κέντρα (Μυκήνες, Τίρυνθα, Πύλο, Θήβα, κ.α.) με πολλές όμως βασικές διαφορές σε σχέση με τα μινωικά ανάκτορα ως προς την τοποθεσία, το μέγεθος και τη μορφή. Τα μυκηναϊκά ανάκτορα χτίζονταν σε κορυφές φυσικά οχυρών λόφων, ήταν μικρότερα σε μέγεθος και είχαν διαφορετική μορφή, αφού οργανώνονταν

γύρω από το μέγαρο – ένα ορθογώνιο κτίσμα με προστώο, πρόδομο και αίθουσα θρόνου με κεντρική εστία

Παράλληλα με την ανακτορική οργάνωση, οι Μυκηναίοι υιοθέτησαν και άλλα επιτεύγματα του μινωικού πολιτισμού: τη γραφή (με τη μορφή της Γραμμικής Β, που αποτελεί εξέλιξη της μινωικής Γραμμικής Α) και τη θρησκευτική εικονογραφία (μέσω των τοιχογραφιών, της σφραγιδογλυφίας και της ειδωλοπλαστικής).

Τέλος, ως προς τις επιρροές που δέχθηκαν οι Μυκηναίοι σε τεχνολογικά και αρχιτεκτονικά επιτεύγματα, παρατηρείται ομοιότητα των σπουδαίων και επιβλητικών οχυρώσεών τους με αυτές των ακροπόλεων των Χετταίων, στοιχείο που ενδεχομένως υποδηλώνει στενές σχέσεις με τα βασίλεια της Μικράς Ασίας.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ

Ένα από τα χαρακτηριστικά του Μυκηναϊκού πολιτισμού αποτελεί η βασιλική εξουσία. Πρέπει να θεωρηθεί γεγονός ότι στα μεγαλύτερα μυκηναϊκά κέντρα ήταν εγκατεστημένη μια βασιλική δυναστεία, που ασκούσε κάπως απολυταρχική διοίκηση σε αρκετά εκτεταμένη περιοχή με πεπειραμένους σύμβουλους από την τάξη των ευγενών. Φυσικά αυτές οι δυναστείες συνδέονταν μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς, ενώ η δύναμη της βασιλείας των Μυκηνών γίνεται φανερή από το μέγεθος της πλούτο και τη μνημειώδη αρχιτεκτονική των βασιλικών τάφων που την καθιστά μεγαλειώδη.

Κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων αιώνων της Ύστερης Εποχής του Χαλκού, η μυκηναϊκή τέχνη παρέμεινε σχεδόν αποκλειστικό προνόμιο της αριστοκρατίας και αφορούσε κυρίως στην παραγωγή αντικειμένων πολυτελείας που εξυπηρετούσαν την ανάγκη των ευγενών για νεκρική χλιδή. Οι σημαντικότερες δημιουργίες της πρώιμης μυκηναϊκής τέχνης προέρχονται κατά κύριο λόγο από πλούσιους τάφους και μόνον περιστασιακά από οικισμούς – όπου εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται κυρίως αντικείμενα μεσοελλαδικής παράδοσης.

Η οργάνωση των μυκηναϊκών εγκαταστάσεων πρέπει να είχε θεμελιωθεί στη στρατιωτική και γενικότερα στη μαχητική επικράτηση και όχι σε θεοκρατική βάση.

Η ανάγνωση των πινακίδων Γραμμικής Β που έχουν βρεθεί στα αρχεία των ανακτόρων, απέδειξε ότι οι Μυκηναίοι χρησιμοποιούσαν μια πρώιμη μορφή της ελληνικής γλώσσας και ότι ανάμεσα στους θεούς που λάτρευαν υπήρχαν πολλές από τις θεότητες του αρχαίου ελληνικού πανθέου, όπως ο Δίας, ο Ποσειδώνας, η Άρτεμη και ενδεχομένως ο Διόνυσος.

Ιδιαίτερη ανάπτυξη γνωρίζει την περίοδο αυτή και η τεχνολογία, όπως μαρτυρά η κατασκευή λιθόστρωτων δρόμων, λίθινων γεφυριών πάνω από ποτάμια, φραγμάτων για τη συλλογή νερού, και, κυρίως, το κολοσσιαίο έργο της αποξήρανσης της λίμνης Κωπαΐδος. Το πιο εντυπωσιακό επίτευγμα, ωστόσο, ήταν η κατασκευή τον 13ο αι. π.Χ. ισχυρών οχυρώσεων που προστάτευαν τις μυκηναϊκές ακροπόλεις με πολύπλοκα συστήματα εισόδων, αψιδωτούς διαδρόμους για την απρόσκοπτη κυκλοφορία σε περίοδο πολέμου και

υπόγειες προσβάσεις σε πηγές νερού για την εξασφάλιση της υδροδότησης σε περίοδο πολιορκίας.

Επιπλέον, το μυκηναϊκό εμπόριο ελεγχόταν από τον βασιλιά, ο οποίος αποτελούσε την κορυφή της ιεραρχίας, ενώ παρουσίασε σημαντική ακμή με την επαφή με ξένες και πλούσιες αγορές.¹

✓ ¹ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, Τόμος Α΄, ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΪΣΤΟΡΙΑ

✓ Ντ. Βασιλικού, *Μυκηναϊκός πολιτισμός*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας αρ.152, Αθήνα 1995

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

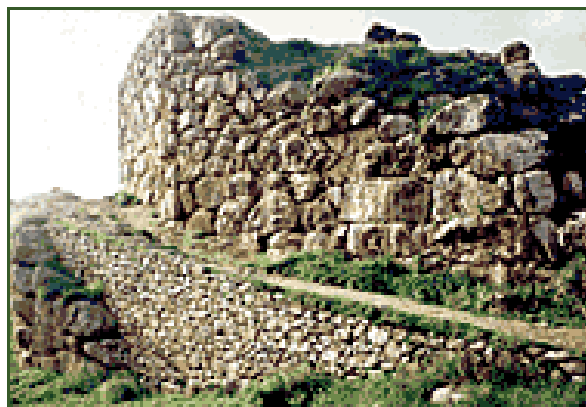
ΟΙ ΜΥΚΗΝΑΙΚΕΣ ΟΧΥΡΩΣΕΙΣ:

- ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ
 - ΔΟΜΗ
- ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ
ΤΕΙΧΗ

ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Ως ακροπόλεις ορίζονται βραχώδεις, φυσικά οχυρές θέσεις, στο ψηλότερο σημείο των οποίων ήταν χτισμένος ένας οικισμός που προστατευόταν από οχυρωματικά τείχη. Στον αιγαιακό χώρο παρόμοια οικοδομικά σχήματα ήταν γνωστά ήδη από τη Νεολιθική, την Πρωτοελλαδική και τη Μεσοελλαδική εποχή. Οι πρωιμότεροι αυτοί λίθινοι περίβολοι που ήταν χαμηλοί, λεπτοί και χτισμένοι με μικρούς λίθους δεν ήταν σε θέση να αντέξουν ισχυρές πολιορκίες. Κατά τον 14ο και 15ο αιώνα π.Χ. εμφανίστηκαν στην ηπειρωτική Ελλάδα ανάλογοι οχυρωμένοι οικισμοί, με στόχο όμως να κάνουν τους μυκηναϊκούς οικισμούς πραγματικά απόρθητους. Το πολεοδομικό αυτό σχήμα των ακροπόλεων έφερε τους ελλαδικούς οικισμούς κοντά στο πρότυπο των πανίσχυρων οχυρωμένων πόλεων της Μικράς Ασίας, της Χαναάν και της Μεσοποταμίας.

Οι μεγάλες οχυρωμένες ακροπόλεις της Τίρυνθας, των Μυκηνών, του Γλα και των Αθηνών αποτελούν ίσως τα πιο χαρακτηριστικά δημιουργήματα του μυκηναϊκού πολιτισμού. Οι εγκαταστάσεις αυτές δεν ήταν απλώς οχυρωμένοι συνοικισμοί, ούτε ανοχύρωτα ανάκτορα, όπως στην Κρήτη και την Πύλο. Ήταν τειχισμένα ανακτορικά συγκροτήματα τα οποία καταλάμβαναν σχεδόν ολόκληρη την έκταση εντός των τειχών και αποτελούσαν τις πρωτεύουσες μεγάλων διοικητικών περιοχών. Οι κάτοικοι των περιοχών αυτών ζούσαν σε μικρότερους συνοικισμούς και αγροτικές εγκαταστάσεις έξω από τα τείχη. Οι περίοικοι έβρισκαν σε καιρό πολέμου καταφύγιο στις ακροπόλεις, αν και το εσωτερικό τους δεν διέθετε αρκετό ελεύθερο χώρο, καθώς τα κτήρια κάλυπταν σχεδόν ολόκληρη την έκταση της ακρόπολης. Το ρόλο της προσωρινής στέγης για τους πρόσφυγες θα είχαν ίσως στην Τίρυνθα η κάτω ακρόπολη και στις Μυκήνες τα σπήλαια της βορειοδυτικής πλαγιάς.

Οι ακροπόλεις ήταν οι διοικητικές έδρες και ταυτόχρονα τα θησαυροφυλάκια κάθε μυκηναϊκού κρατιδίου. Ο επιβλητικός όγκος των τειχών τους αποτελούσε ταυτόχρονα το σύμβολο και το μέτρο ισχύος του δυνάστη που τις κατείχε. Από τις ακροπόλεις μόνο ο Γλας είχε έναν ξεχωριστό χαρακτήρα. Η ακρόπολη αυτή ήταν ένα συλλογικό έργο, που δημιούργησαν οι κάτοικοι της περιοχής της Κοπαΐδας με στόχο την άμυνά τους σε περίοδο πολέμου, την περιφρούρηση των προϊόντων τους αλλά και τη συντήρηση των αποστραγγιστικών εγκαταστάσεων της περιοχής.

ΔΟΜΗ

Ο τρόπος οικοδομής των τειχών είναι ο κυκλώπειος ή πελασγικός. Ονομάστηκε κυκλώπειος εξαιτίας των πολύ μεγάλων ογκολίθων από τους οποίους είναι κατασκευασμένα τα τείχη. Σύμφωνα με τη μυθολογία χτίστηκαν από τους Κύκλωπες της Λυκίας. Πελασγικός ονομάστηκε καθώς κατασκευάστηκαν από τους Πελασγούς, φύλα που κατοικούσαν στον ελλαδικό χώρο και τα μικρασιατικά παράλια πριν από την κάθοδο των ελληνικών φύλων.

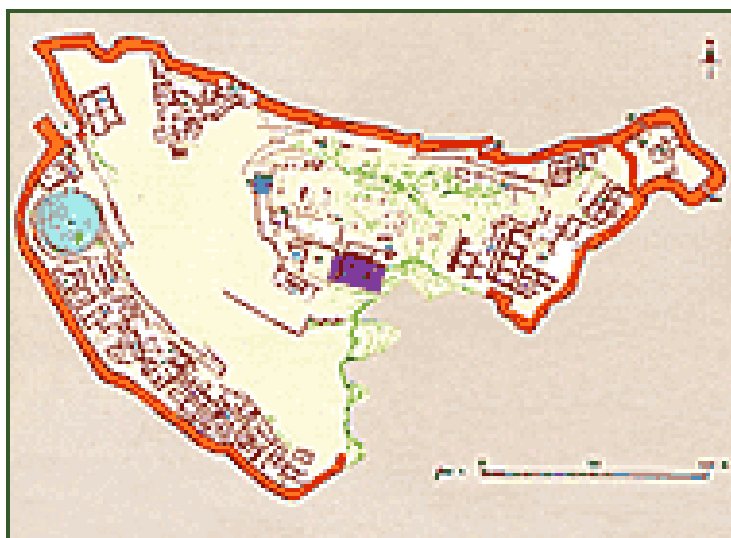
Το πάχος των τειχών της Τίρυνθας, τα οποία ανήκουν στο τέλος της 13^{ης} εκατονταετίας, σε δύο μέρη φτάνει μέχρι 17,50 μέτρα, μέσα στα οποία υπάρχουν στενοί διάδρομοι, οι σήραγγες, οικοδομημένες με τον εκφορικό τρόπο. Μέσα στις σήραγγες ανοίγονταν μικρά δωμάτια.

Το εσωτερικό των ακροπόλεων ήταν ένας άριστα οργανωμένος χώρος, όπου βρίσκονταν διάφορα κτηριακά συγκροτήματα με συγκεκριμένες λειτουργίες. Η επικοινωνία ανάμεσα στα συγκροτήματα αυτά γινόταν με ένα περίπλοκο σύστημα από διαδρόμους, κλίμακες και αναβάθρες που διευκόλυναν την κυκλοφορία και συγχρόνως χώριζαν την ακρόπολη σε ζώνες ειδικών λειτουργιών. Το κεντρικό κτήριο ήταν το ανάκτορο, η κατοικία του άνακτα και της οικογένειάς του. Γύρω από αυτό βρισκόταν ένα πλήθος από κτίσματα, όπου στεγάζονταν οι ανώτεροι διοικητικοί υπάλληλοι, τα μέλη του ιερατείου, οι τεχνίτες και οι καλλιτέχνες. Σε γειτονικά διαμερίσματα κατοικούσαν η ακολουθία και η φρουρά του ηγεμόνα. Στις ακρόπολεις βρίσκονταν επίσης τα ανακτορικά ιερά και οι κρατικές αποθήκες, όπου ήταν συγκεντρωμένα τα αγροτικά προϊόντα και τα εμπορεύματα της περιοχής.

ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ

Ο συμβολισμός της ισχύος των ακροπόλεων καταφαίνεται επίσης από τις κύριες πύλες, οι οποίες οδηγούν στο εσωτερικό της ακρόπολης. Για παράδειγμα, η «πύλη των λεόντων» στην ακρόπολη των Μυκηνών εικονίζει την ακατανίκητη δύναμη των ανάκτων και κατοίκων του κέντρου. Οι δύο λέοντες, που ορθώνονται φοβεροί δεξιά και αριστερά του κιονίσκου, στο κιονόκρανο του οποίου αποκαλύπτεται η αρχική μορφή του δωρικού ρυθμού, φανερώνουν την πεποίθηση για το απόρθητο των τειχών και την ασφάλεια του ανακτόρου, που υψωνόταν υπερήφανο μέσα στην ακρόπολη.²

Μυκήνες. Κάτοψη της ακρόπολης.

- ✓ ²Σπ. Ιακωβίδης, *Αι μυκηναϊκά ακροπόλεις*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Αθηνών: Αθήνα 1973
- ✓ Ιωάννου Στ. Παπασταύρου, *ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ, Τόμος Α΄, ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΤΟΛΗ-ΕΛΛΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ*, 1950

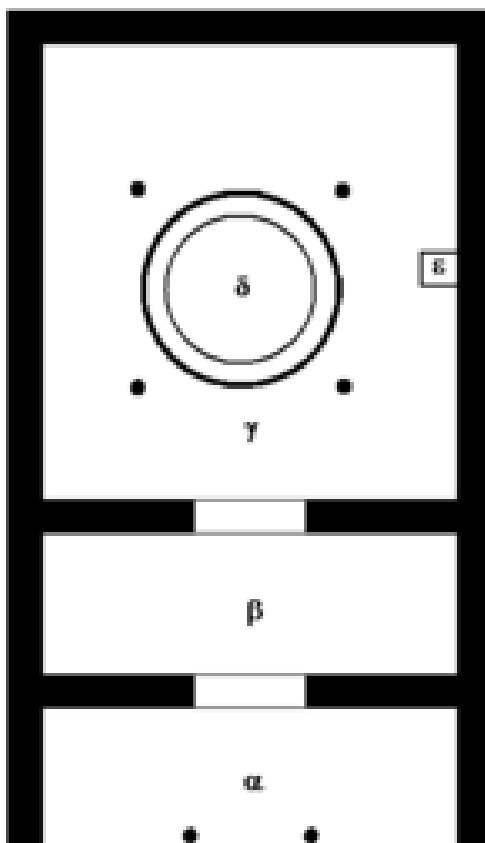
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

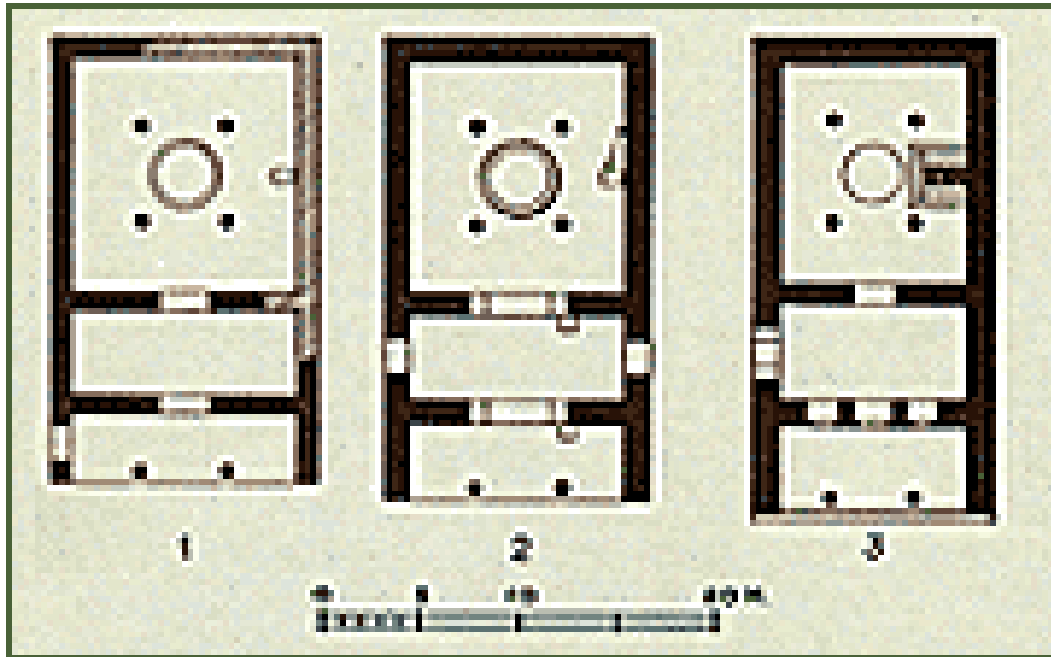
ΤΑ ΜΥΚΗΝΑΪΚΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ:

- ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΚΑΤΟΨΗ/ΤΡΟΠΟΙ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΚΑΘΕ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ
- ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ
- ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΚΑΤΟΨΗ/ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΘΕ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ

Τα μυκηναϊκά ανάκτορα είναι χτισμένα στις πιο εξέχουσες θέσεις των ακροπόλεων και αποτελούνται από συμπλέγματα κτηρίων και συνήθως πλακόστρωτων υπαίθριων χώρων με κέντρο το λεγόμενο μέγαρο. Το μέγαρο έχει τη μορφή ορθογώνιου παραλληλόγραμμου κτηρίου με είσοδο στη μια στενή πλευρά. Από έξω προς τα μέσα συναντάμε διαδοχικά μια ανοιχτή προς την είσοδο στοά με δύο κίονες (α), έναν προθάλαμο (β) και μια μεγάλη αίθουσα με τέσσερις κίονες (γ) που περιβάλλουν μια χαμηλή κυκλική εστία στο κέντρο της αίθουσας (δ) πιθανότατα για να στηρίζουν την οροφή του μεγάρου. Στα ανάκτορα σώζεται συχνά και το βάθρο του θρόνου (ε) ή το ίχνος του στο δάπεδο, στο μέσο του τοίχου δεξιά. Τα ανάκτορα επίσης περιελάμβαναν και πολλούς άλλους χώρους όπως ενδιάμεσες αυλές και φωταγωγούς, τα πρόπυλα, τις μεγάλες αίθουσες συμποσίων, τις αποθήκες με τα πιθάρια, τους εργαστηριακούς χώρους, τα αποχωρητήρια και το αποχετευτικό δίκτυο.

Κατόψεις μεγάρων από τις Μυκήνες την Πύλο και την Τίρυνθα.

Μυκήνες. Αεροφωτογραφία του ανακτόρου.

ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΗ ΑΝΑΚΤΩΡΩΝ

Ως προς την τοιχοδομία και τις τοιχογραφίες, οι σπουδαιότερες από αυτές είναι εκείνες που παριστάνουν κυνήγι κάπρων και πομπές γυναικών, οι οποίες βρίσκονται επάνω σε άρματα πολεμικά με ελληνικές ενδυμασίες, φυσικού σχεδόν μεγέθους. Τα μυκηναϊκά ανάκτορα εμφανίζουν τις ίδιες με τα κρητικά διακοσμήσεις. Έτσι δεν υπάρχει καμία αμφιβολία, ότι τα σχήματα των κιόνων των μυκηναϊκών ανακτόρων και πολλές άλλες οικοδομικές λεπτομέρειες μεταδόθηκαν στην ηπειρωτική Ελλάδα από την Κρήτη και τον μινωικό πολιτισμό. Ωστόσο στις τοιχογραφίες παρουσιάζεται ένας σταδιακός διαχωρισμός του μυκηναϊκού πολιτισμού από τον μινωικό καθώς πλέον τα σώματα των γυναικών βρίσκονται κατ' ενώπιον και όχι κατά το ήμισυ όπως πρόσταζε η μινωική τέχνη.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ

Τα ανακτορικά συγκροτήματα που έχουν αποκαλυφθεί στις Μυκήνες και την Τίρυνθα, στην Αργολίδα και την Πύλο, στη Μεσσηνία ήταν οι κατοικίες των μυκηναίων ηγεμόνων. Τα ανάκτορα αποτελούσαν τον πυρήνα ολόκληρης της μυκηναϊκής κοινωνίας. Δεν είχαν μόνο ρόλο διοικητικό, αλλά ήταν και το οικονομικό κέντρο της κάθε κοινωνίας. Γι' αυτόν τον λόγο η μυκηναϊκή αρχιτεκτονική αναπτύχθηκε με βάση τις ανάγκες των ανακτόρων και συγκεκριμένα των ηγεμόνων αυτών.³

- ✓ ³ Ντ. Βασιλικού, *Μυκηναϊκός πολιτισμός*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας αρ.152, Αθήνα 1995
- ✓ Ιωάννου Στ. Παπασταύρου, *ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΤΟΜΟΣ Α, ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΤΟΛΗ-ΕΛΛΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ*, 1950

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΤΑ ΜΥΚΗΝΑΪΚΑ ΤΑΦΙΚΑ

ΚΤΙΣΜΑΤΑ:

- ΕΙΔΗ ΤΑΦΙΚΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ
- ΔΟΜΗ, ΚΑΤΟΨΗ ΤΑΦΩΝ

ΕΙΔΗ ΤΑΦΙΚΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ

Σημαντικός τομέας της Μυκηναϊκής αρχιτεκτονικής αποτελούσε επίσης και η κατασκευή ταφικών κτισμάτων. Το κάθε είδος από τα τρία συνολικά που έχουν ανακαλυφθεί είχε τα δικά του χαρακτηριστικά και αντιπροσώπευε διαφορετικές τάξεις της μυκηναϊκής κοινωνίας.

Τα τρία είδη ταφικών κτισμάτων λοιπόν είναι:

- Οι λακκοειδείς τάφοι
- Οι θολωτοί τάφοι
- Οι λαξευτοί τάφοι

✓ ΛΑΚΚΟΕΙΔΕΙΣ ΤΑΦΟΙ

Οι λακκοειδείς τάφοι, σκαμμένοι στο έδαφος με χτιστά τοιχώματα σε σχήμα ορθογώνιο, σκεπάζονταν με πλάκες (όπως οι σημερινοί). Στη συνέχεια ο τάφος καλύπτεται με τεχνητή επίχωση που σχηματίζει ένα μικρό λοφίσκο, τον τύμβο. Συχνά οι λακκοειδείς τάφοι κατασκευάζονταν κατά ομάδες, πάνω από τις οποίες σχηματιζόταν ένας ενιαίος κυκλικός τύμβος.

Οι λακκοειδείς τάφοι είναι αρχιτεκτονήματα, με την έννοια ότι αποτελούν διαρρυθμίσεις του χώρου υπό συγκεκριμένη μορφή, πραγματικά κτίσματα όμως, με βασικά οικοδομικά και πρόσθετα μορφολογικά στοιχεία είναι μόνο οι θολωτοί.

Οι ηγεμονικοί αυτοί τάφοι ξεχωρίζουν από οτιδήποτε άλλο υπήρχε την περίοδο εκείνη στον ελλαδικό χώρο, όχι μόνον για το μέγεθος και το σχήμα τους (ήταν ευρύχωροι και οικογενειακοί σε αντίθεση με τους περισσότερους τάφους της Μέσης Εποχής του Χαλκού, που ήταν μικροί και ατομικοί) αλλά και για τον πλούτο που περιείχαν. Τα πολυάριθμα κτερίσματα περιελάμβαναν πολυτελή αντικείμενα από την Κρήτη και τις Κυκλάδες καθώς και όπλα, μεταλλικά σκεύη και αγγεία τοπικής παραγωγής, που δίκαια θεωρούνται ως τα πρώτα δείγματα της νεογέννητης μυκηναϊκής τέχνης. Τα συγκεκριμένα αντικείμενα φέρουν τόσο έντονες μινωικές επιρροές, που πολλοί ερευνητές πιστεύουν ότι κατασκευάστηκαν από Μινωίτες τεχνίτες που βρίσκονταν στην υπηρεσία Μυκηναίων ηγεμόνων.

Οι λακκοειδείς τάφοι των Μυκηνών αντιπροσωπεύουν το τέλος μιας περιόδου οικονομικής ένδειας και εσωστρέφειας που έζησαν οι περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού και σηματοδοτούν μια νέα εποχή δημιουργικών επαφών με τους προηγμένους πολιτισμούς του Αιγαίου και κυρίως με τη μινωική Κρήτη.

Ευρήματα από ανασκαφές τάφων.

✓ ΘΟΛΩΤΟΙ ΤΑΦΟΙ

Κατά τη μυκηναϊκή περίοδο, οι ευγενείς ενδιαφέρονταν περισσότερο για την ανέγερση μνημειακών τάφων και για την ταφική χλιδή παρά για την οικοδόμηση εντυπωσιακών οικιών ή ανακτόρων. Το ενδιαφέρον των Μυκηναίων για τη μεταθανάτια φήμη ήταν τέτοιο που οδήγησε στη γένεση ενός από τους χαρακτηριστικότερους τύπους της μυκηναϊκής αρχιτεκτονικής, του θολωτού τάφου, δηλαδή ενός λίθινου κυκλικού οικοδομήματος με εκφορική στέγαση και πλευρική είσοδο, το οποίο κατασκευαζόταν εν μέρει υπογείως ενώ το ανώτερο τμήμα του καλυπτόταν από τύμβο.

Αναλυτικότερα:

Είχαν δρόμο, θύρα, στόμιο και θάλαμο. Ο δρόμος ήταν οριζόντιος και όχι επικλινής, τα τοιχώματα κάθετα, ενώ η θύρα και ο θάλαμος ήταν οικοδομημένα με ογκόλιθους, άλλοτε πάνω από την επιφάνεια του εδάφους (και σκεπαζόταν με χώμα) και άλλοτε στην πλαγιά ενός λόφου. Στο δάπεδο υπήρχαν λάκκοι που χρησίμευαν ως τάφοι. Δύο από τους μεγαλύτερους είναι του Ατρέα στις Μυκήνες και του Μινύου στον Ορχομενό.

Το σύνολο των θολωτών τάφων που έχουν βρεθεί στην ηπειρωτική Ελλάδα ανέρχεται στους 120. Από αυτούς, οι 14 μεγαλύτεροι θεωρούνται σημαντικά αρχιτεκτονικά επιτεύγματα, καθώς οι θολωτές κατασκευές αντιμετώπιζαν σοβαρά στατικά προβλήματα, όταν η διάμετρος τους ξεπερνούσε τα 6 μ. Συγκεκριμένα το στόμιό τους κινδύνευε να καταρρεύσει από το υπερβολικό βάρος του υπέρθυρου, το οποίο έφτανε μερικές φορές τους 120 τόνους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του είδους αποτελεί ο θολωτός τάφος του Αγαμέμνονα στις Μυκήνες (1410-1300 Π.χ.)

Η Γεωμετρία την ύψιστη εφαρμογή της σε ταφικό μνημείο τη βρήκε εδώ. Ο θόλος του τάφου είναι χτισμένος με λαξευμένες πέτρες ίσου ύψους, που σχηματίζουν διαδοχικά δαχτυλίδια με όλο και μικρότερη διάμετρο μέχρι που κλίνουν στην κορυφή. Συγκεκριμένα, η κορυφή είναι κατασκευασμένη από προσεκτικά κομμένες πέτρες που δεν συνδέονται μεταξύ τους με κανένα συνδετικό υλικό. Οι 33 σειρές από κομμένες πέτρες, κρατιούνται στη θέση τους απ' την βαρύτητα και από την πίεση που ασκεί ο λόφος χώματος που βρίσκεται από πάνω τους. Αν δηλαδή κάποιος αφαιρούσε το χώμα του λόφου είναι πολύ

πιθανόν η κατασκευή να κατέρρευε! Η κατασκευαστική δυσκολία που παρουσιάζει μία τέτοια κατασκευή την κάνει ιδιαίτερα σπάνια. Στην είσοδό της υπάρχει πάνω απ' την πόρτα του θολωτού τάφου, κατάλληλα επεξεργασμένος ογκόλιθος 122 τόνων. Αυτός έχει διαστάσεις 8 X 5,4 X 1,2 μέτρα. Πάνω απ' αυτόν υπάρχει κενό ανακουφιστικό τρίγωνο που προφυλάσσει έξυπνα την πόρτα απ' το υπερβολικό φορτίο, κατανέμοντας το βάρος της οροφής στα πλάγια. Οι γνώσεις που απαιτεί η κατασκευή ενός μνημείου τέτοιου μεγέθους και μάλιστα συνδυασμένες με τα υλικά και τον τρόπο σύνδεσής τους προκαλούν τουλάχιστον σεβασμό για τους αρχιτέκτονες που σχεδίασαν και υλοποίησαν μία τέτοια κατασκευή.

Όλοι οι θολωτοί τάφοι της ηπειρωτικής Ελλάδας βρέθηκαν συλημένοι ολοκληρωτικά ή εν μέρει, γι' αυτό δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ακριβώς τα έθιμα ταφής. Οι λάκκοι που έχουν βρεθεί στο δάπεδό τους χρησίμευαν ως τάφοι ή ως τελετουργικές εγκαταστάσεις για την υποδοχή νεκρικών σπονδών και προσφορών. Στην περίμετρο των θόλων προστίθεντο μερικές φορές ορθογώνιοι θάλαμοι. Οι χώροι αυτοί χρησιμοποιούνταν ως νεκρικοί θάλαμοι.

Η είσοδος των θόλων σφραγιζόταν συνήθως με τοίχο και πολύ σπάνια με θύρα. Ιδιαίτερη επιμέλεια έδιναν στην κατασκευή της πρόσοψης, παρόλο που η είσοδος ήταν μόνο για ένα μικρό διάστημα ορατή, από τη στιγμή της αποπεράτωσης του τάφου μέχρι τον πρώτο

ενταφιασμό. Ο πολυτελής διάκοσμος της πρόσοψης του θησαυρού του Ατρέα αποτελεί ένα μοναδικό παράδειγμα. Ο δρόμος ήταν διαμορφωμένος ανάλογα με το μέγεθος και την ποιότητα της κατασκευής των τάφων, ως μια μικρή δίοδος λαξευμένη στον βράχο ή μια επιμελημένη λιθόκτιστη κατασκευή. Ύστερα από κάθε ταφή το εξωτερικό άκρο του δρόμου κλεινόταν και το εσωτερικό του γεμιζόταν με χώμα. Οι τάφοι καλύπτονταν από ένα τεχνητό λοφίσκο από χώμα και πέτρες που προστάτευε την κατασκευή από τη φυσική φθορά. Ο επιβλητικός αυτός χωμάτινος όγκος λειτουργούσε και ως ταφικό σήμα.

Η χρήση των θολωτών τάφων σταματάει κατά την Υστεροελλαδική περίοδο. Από το διάστημα αυτό και μέχρι το τέλος της Μυκηναϊκής περιόδου επικρατούν οι θαλαμοειδείς τάφοι μαζί με επιβιώσεις παλαιότερων ταφικών τύπων, μάλλον επειδή οι νέες οικονομικές συνθήκες δεν επέτρεπαν την κατασκευή τόσο περίπλοκων ταφικών μνημείων.

✓ ΛΑΞΕΥΤΟΙ ΘΑΛΑΜΟΕΙΔΕΙΣ ΤΑΦΟΙ

Την ίδια περίοδο εμφανίζονται και οι λαξευτοί θαλαμοειδείς τάφοι, που φαίνεται ότι χρησιμοποιούνταν από κατώτερα μέλη της κοινωνικής ιεραρχίας. Οι θαλαμοειδείς τάφοι είναι υπόγειοι χώροι σκαμμένοι σε πλαγιές λόφων που χρησιμοποιούνταν για πολλές διαδοχικές ταφές και αποτελούν τον πιο διαδεδομένο τύπο τάφου της Μυκηναϊκής εποχής.

Είχαν τη μορφή μικρών υπόγειων δωματίων σκαμμένων στις πλαγιές υψωμάτων και σε αρκετό βάθος όπου έφθανε κανείς δια μέσου ενός στενού κατηφορικού δρόμου. Μετά την ταφή έφραζαν τη θύρα του θαλάμου με ξερολιθιά και έκλειναν τον δρόμο αφήνοντας τον θάλαμο χωρίς χώματα.

Γενικά παρατηρούνται αρκετές διαφορές στο σχήμα και στην ποιότητα της κατασκευής τους. Η έκταση του θαλάμου φτάνει συνήθως περίπου τα 7 τ.μ. και το σχήμα του, που άλλοτε εμφανίζεται τετράπλευρο και άλλοτε ελλειψοειδές ή πεταλόσχημο, εξαρτιόταν από την ποιότητα και τη σκληρότητα του εδάφους. Ο μεγαλύτερος θαλαμοειδής τάφος είναι ο λεγόμενος "τάφος των παιδιών του Οιδίποδα" στη Θήβα, ο οποίος είχε μάλιστα διακοσμηθεί με ζωγραφιστό διάκοσμο. Στην είσοδό τους οδηγούσε ένα μακρύ και στενό όρυγμα με συγκλίνοντα τοιχώματα, που ονομάζεται, όπως και στους θολωτούς τάφους, δρόμος. Στα τοιχώματα των δρόμων υπήρχαν συχνά κόγχες, όπου τοποθετούνταν νεκρικές προσφορές.

Οι θαλαμοειδείς τάφοι δίνουν τις περισσότερες πληροφορίες για τον τρόπο απόθεσης, τις ταφικές τελετές και τα κτερίσματα, καθώς, επειδή δεν ξεχωρίζουν από το έδαφος, βρίσκονται συχνά ασύλητοι. Η εικόνα των ταφικών εθίμων που δίνουν δεν είναι εντελώς ομοιόμορφη, αλλά αντίθετα φαίνεται ότι ποικίλλει αρκετά κατά περιοχή. Συνήθως ο νεκρός τοποθετούνταν στο δάπεδο του θαλάμου σε ύπτια θέση χωρίς συγκεκριμένο προσανατολισμό. Κοντά του τοποθετούνταν προσωπικά του αντικείμενα, όπως τα όπλα και οι σφραγίδες που χρησιμοποιούσε εν ζωή, μαζί με ταφικά κτερίσματα, συνήθως αγγεία και ειδώλια. Ο αριθμός των νεκρών που θάβονταν στον ίδιο τάφο ποικίλλει αρκετά και φαίνεται ότι εξαρτάται από τυχαίες συνθήκες που μπορεί να ήταν το μέγεθος του οικισμού, ο δείκτης της θνησιμότητας ή το διάστημα της χρήσης του. Κατά μέσο όρο σε κάθε τάφο αυτού του τύπου θάβονταν τρεις έως πέντε νεκροί.

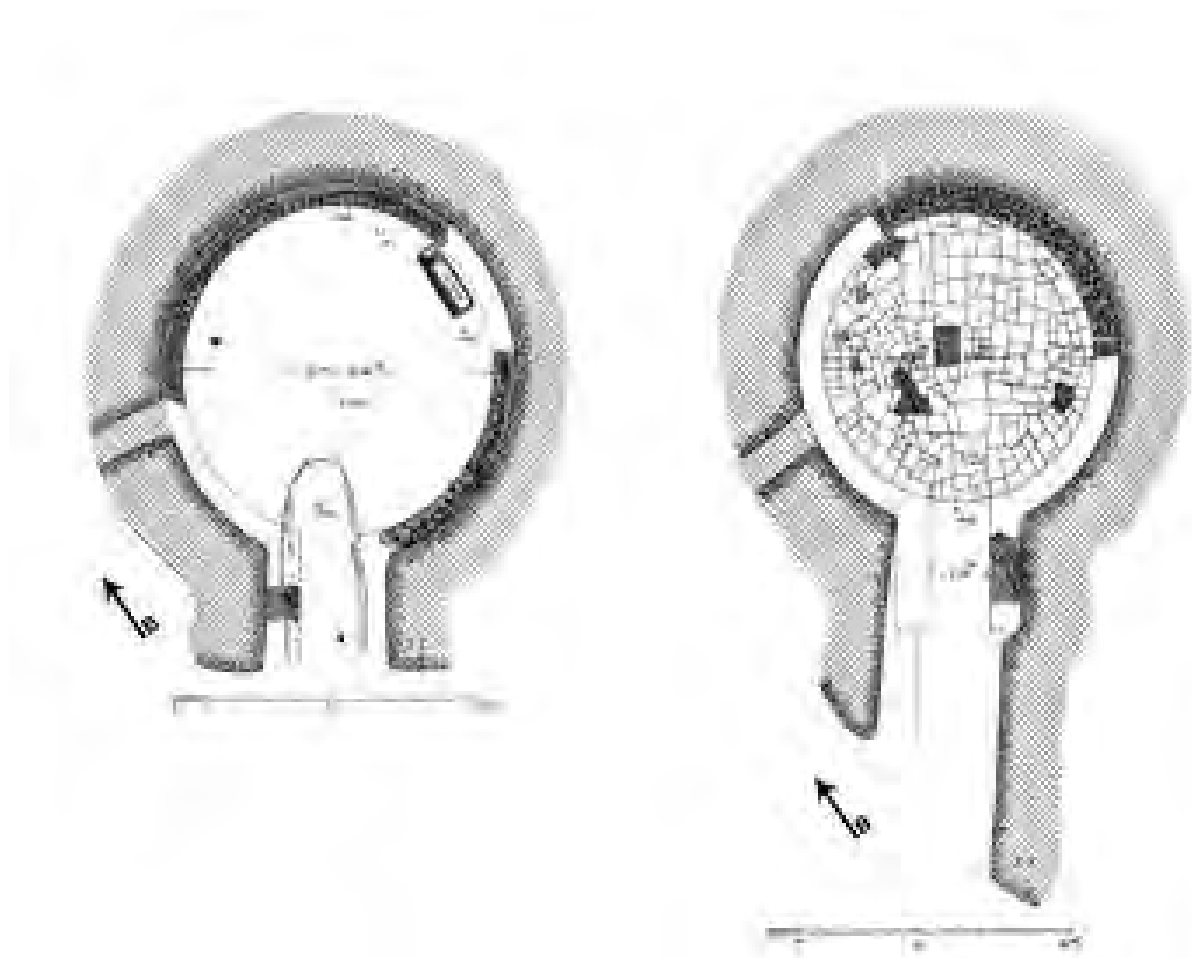
Ύστερα από κάθε ενταφιασμό η είσοδος των τάφων φραζόταν με ξερολιθιά. Μπροστά στην είσοδο γίνονταν σπονδές που κατέληγαν στο σπάσιμο των αγγείων. Μετά το τέλος των νεκρικών τελετών ο δρόμος επιχωματωνόταν. Μερικές φορές επάνω από τον τάφο τοποθετούνταν εμφανή σήματα. Όταν ο τάφος επρόκειτο να επαναχρησιμοποιηθεί, απομακρύνονταν όλη η επιχωμάτωση του δρόμου και η ξερολιθιά από την είσοδο. Αν δεν υπήρχε αρκετός χώρος στο εσωτερικό του θαλάμου, τα οστά των προηγούμενων ταφών παραμερίζονταν για να τοποθετηθεί ο νέος νεκρός. Άλλοτε ο χώρος εκκενωνόταν εντελώς και τα οστά τοποθετούνταν σε λάκκους στο δάπεδο, στον δρόμο ή σε ειδικά διανοιγμένες κόγχες στα τοιχώματα του θαλάμου. Για τον ίδιο λόγο, την εξοικονόμηση δηλαδή χώρου αλλά και για απολυμανθεί ο θάλαμος, μερικές φορές τα παλαιότερα λείψανα καίγονταν.

Για την απόθεση των νεκρών στους θαλαμοειδείς τάφους χρησιμοποιούνταν μερικές φορές πήλινες λάρνακες, ένα έθιμο που παρατηρείται για πρώτη φορά στον αιγαιακό χώρο σε τάφους της μινωικής Κρήτης. Οι λάρνακες φέρουν συχνά ζωγραφισμένες παραστάσεις που απεικονίζουν θέματα σχετικά με τις ταφικές τελετές, όπως η πρόθεση και η εκφορά του νεκρού ή πομπές γυναικών που θρηνούν, πλουτίζοντας έτσι αρκετά τις γνώσεις μας για το είδος των ταφικών τελετών. Τα έθιμο της ταφής σε λάρνακες αλλά και τη συνήθεια να απεικονίζουν επάνω σ' αυτές θρησκευτικές και νεκρικές τελετές υιοθέτησαν οι Μυκηναίοι από τους Μινωίτες, όπως αποδεικνύουν και τα ευρήματα.⁴

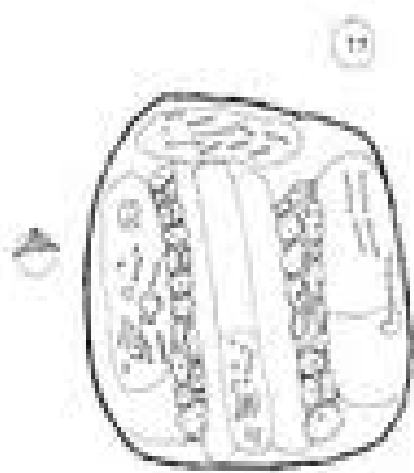
✓ ⁴Lemos 2002: Lemos I., *The Protoegeometric Aegean. The Archaeology of the Late Eleventh and Tenth Centuries BC*, Oxford

✓ Σακελλαράκης 1972: Σακελλαράκης, Γ., 1972: «Μυκηναϊκός ταφικός περίβολος εις Κρήτην», *ΑΑΑ* 5, 399-415

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΚΑΤΟΨΗ

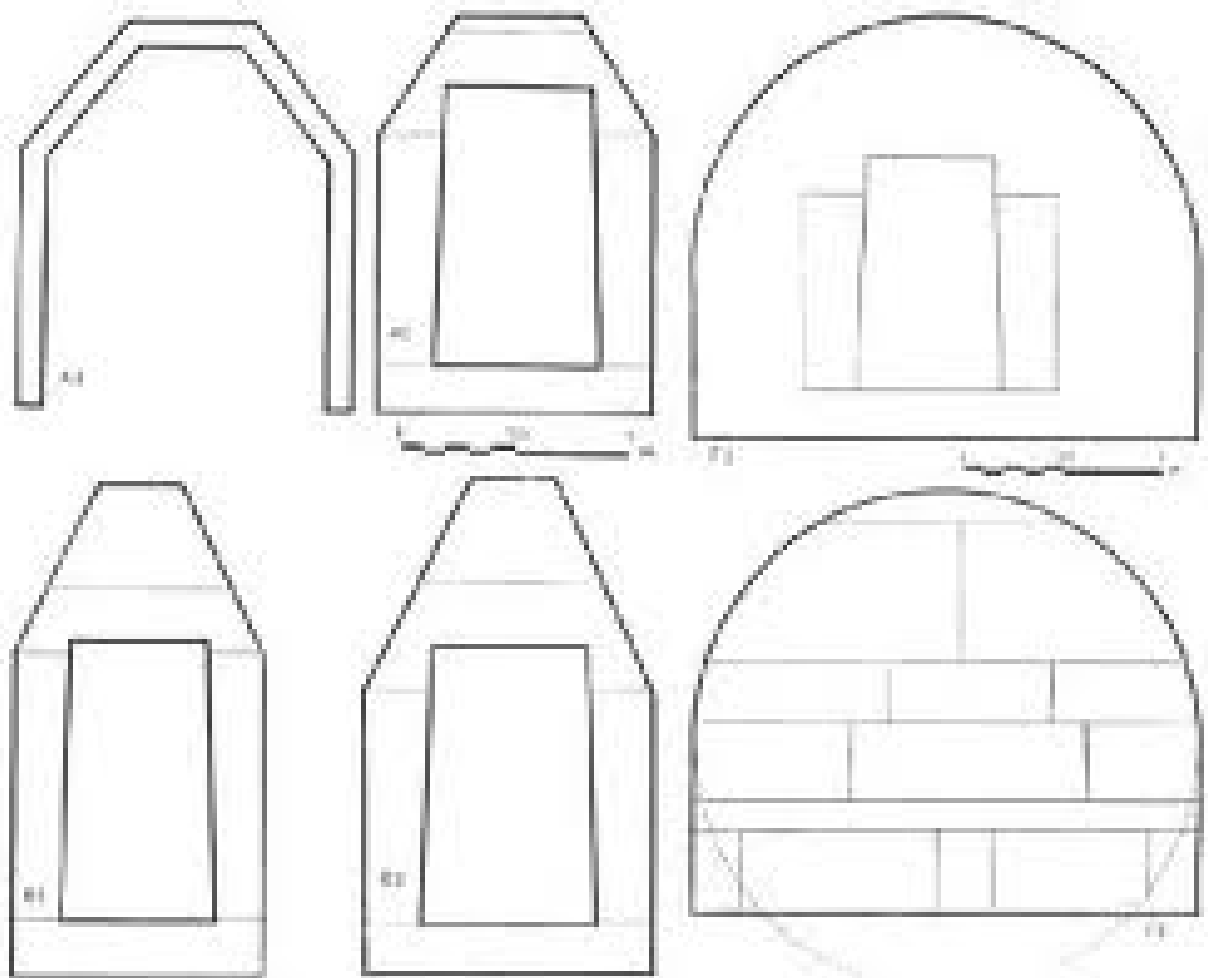

Κάτοψη θολωτού τάφου

Επίπεδο του εμβόλου
 του λακκοειδούς τάφου
 18

Κάτοψη λακκοειδών τάφων

Τομή λαξευτού τάφου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Η Γεωμετρία, όπως προκύπτει και απ' τη σημασία της λέξης, ξεκίνησε από «τη μέτρηση της γης» που αναφέρεται συγκεκριμένα στον Ηρόδοτο. Η γεωμετρία έχει τις ρίζες της στην αρχαία Αίγυπτο, αφού οι πλημμύρες του Νείλου στάθηκαν αφορμή να αναπτυχθεί. Είναι ήδη γνωστό πως μετά τις πλημμύρες του ήταν αναγκαίο να ξαναβρεθούν τα σύνορα των ιδιοκτησιών που τα νερά του ποταμού είχαν σκεπάσει και έτσι οι Αιγύπτιοι προσπάθησαν να μετρήσουν τις επιφάνειες.

Ο ρόλος της γεωμετρίας όμως που είναι λιγότερο γνωστός αφορά την αρχιτεκτονική και τον σχεδιασμό των πόλεων, δηλαδή την πολεοδομία.

Η γεωμετρία επίσης έχει επηρεάσει τη ζωγραφική, αλλά και τη διακοσμητική.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Μετά το τέλος των μυκηναϊκών χρόνων (περίπου στο 1100π.Χ.) ακολουθεί μια μεγάλη περίοδος στην τέχνη που ονομάζεται γεωμετρική. Η περίοδος αυτή οφείλει το όνομά της στο γεγονός ότι το κυρίαρχο στοιχείο στη διακόσμηση των αγγείων είναι τα γεωμετρικά σχήματα και χωρίζεται σε δύο φάσεις : την πρωτογεωμετρική και την κυρίως γεωμετρική.

ΠΡΩΤΟΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η πρωτογεωμετρική τέχνη, που αποτελεί συνέχεια της μυκηναϊκής, θέτει νέες αρχές και δημιουργεί νέες μορφές, άγνωστες στον μυκηναϊκό κόσμο. Τώρα συντελείται η μεταμόρφωση των παλιών σχημάτων. Τα νέα κεραμικά πειθαρχούν σε γεωμετρικές αρχές, δηλαδή στον ανθρώπινο Λόγο. Η κατασκευή τους είναι πιο επιμελής, έχουν φροντισμένο «τελείωμα» και προσεκτικό γύρισμα στον τροχό. Επιπλέον, αποκτούν ακρίβεια και συμμετρία και δείχνουν περισσότερο στέρεα. Οι σπείρες και τα ελεύθερα σχεδιασμένα ημικύκλια δεν αντιπροσωπεύουν πλέον το πνεύμα της εποχής. Οι κύκλοι και τα ημικύκλια έχουν την απόλυτη ακρίβεια των γεωμετρικών σχημάτων και γι' αυτόν τον λόγο σχεδιάζονται με διαβήτη. Οι μικρές τρύπες που βρίσκονται πάνω στα αγγεία είναι οι θέσεις των κέντρων των κύκλων. Οι τεθλασμένες γραμμές και τα τρίγωνα αποτελούν μια δεύτερη ομάδα μοτίβων που συμπληρώνουν τη διακόσμηση των πρωτογεωμετρικών αγγείων. Εμφανίζεται επίσης ένα νέο γεωμετρικό μοτίβο, ο λεγόμενος μαϊάνδρος, με μακρύτερη ιστορία στη διακοσμητική.

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η γεωμετρική κεραμική αποτελεί την πρώτη μεγάλη φάση της ελληνικής τέχνης. Η αυστηρή αρχιτεκτονική και η άρθρωση που έδωσαν στα αγγεία οι πρωτογεωμετρικοί τεχνίτες, αποτελεί για τους γεωμετρικούς πολύτιμη κληρονομιά. Σχεδόν όλες οι γεωμετρικές διακοσμήσεις βασίζονται στην ευθεία γραμμή, αν δεχτούμε και την τεθλασμένη ως μια σύνθεση από δύο ευθείες. Η φαντασία των γεωμετρικών τεχνιτών δημιούργησε έναν εκπληκτικό πλούτο μέσα από την επεξεργασία και την επανάληψη της ευθείας γραμμής σε όλους τους δυνατούς σχεδιασμούς. Τα άλλα γεωμετρικά μοτίβα που εμφανίζονται τώρα είναι οι λοξές γραμμές, τα τρίγωνα, οι ρόμβοι και οι μαϊάνδροι σε πιο πολύπλοκη μορφή.

Το ερώτημα που προκύπτει είναι αν αυτά τα γεωμετρικά σχήματα υποδηλώνουν κάποια συγκεκριμένα αντικείμενα που υπάρχουν στη φύση ή είναι αφηρημένα μαθηματικά σύμβολα. Επειδή όμως τουλάχιστον τα βασικά γεωμετρικά σχήματα προϋπήρχαν στη

φύση, είναι αδύνατον να απορρίψουμε την άποψη ότι η ελληνική γεωμετρική τέχνη εμπνεύστηκε τα θέματά της από την ίδια τη φύση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, Τόμος Α΄, ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΪΣΤΟΡΙΑ
- ✓ Ντ. Βασιλικού, *Μυκηναϊκός πολιτισμός*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας αρ.152, Αθήνα 1995
- ✓ ²Σπ. Ιακωβίδης, *Αι μυκηναϊκαί ακροπόλεις*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Αθηνών: Αθήνα 1973
- ✓ Ιωάννου Στ. Παπασταύρου, *ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ, Τόμος Α΄, ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΤΟΛΗ-ΕΛΛΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ*, 1950
- ✓ ⁴Lemos 2002: Lemos I., *The Protogeometric Aegean. The Archaeology of the Late Eleventh and Tenth Centuries BC*, Oxford
- ✓ Σακελλαράκης 1972: Σακελλαράκης, Γ., 1972: «Μυκηναϊκός ταφικός περίβολος εις Κρήτην», *ΑΑΑ* 5, 399-415
- ✓ Η. Μανιατέας - Ι. Τεγόπουλος (εκδ.), *Ιστορία των Ελλήνων Ι. Προϊστορικοί χρόνοι*, Εκδόσεις «Δομή» Α.Ε.: Αθήνα χ.χ., σσ. 344-609
- ✓ Μ. Παπαδάκη, *Ευκλείδης Α*, 13 (1), 1994